

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔԸ

Դ. — Այս փառաբանութեամբ կը սորվինք թէ մեր բոլոր եղածը և ունեցածը Անոր փառքին համար են: «Ամենայն ինչ վասն փառացն Աստուծոյ»: Այս է քրիստոնէին կեանքի ծրագիրը իր համառոտութեանը մէջ: «Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ»: «Տեսան է երկիր լրիւ իւրով»: Անոր բոլոր գործերը իր փառքին անխելի լրարեւոյթն են: Երկինքի հրեշտակները Անոր փառքը կ'երգեն և երկրի բոլոր արարածները Անոր փառքին համար են. հետեւաբար, մարդը, արարչագործութեան պատկը, Աստուծոյ զուլս-գործոցը, ի՞նչպէս չմտնակցի այս քաղցրալուր քնարերգութեան, ի՞նչպէս չձայնակցի այս տիեզերապարփակ խմբերգին:

Արդէն Փառաբանութիւնը, իր ամբողջական էութեան մէջ, Աստուծոյ փառքը երգել և զԱստուած փառաւորել կը նշանակէ: Ահա ճիշդ այդ պատճառաւ պարտաւոր ենք Փառաբանութիւն երգել ամէն օր, ամէն ժամ, ամէն բոլոր. որովհետեւ, Փառաբանութիւնը մեր հոգեւոր երախտագիտութիւնն է առ Աստուած բարձրացող, երախտագիտութիւնը, որ սեղանէն ծառացող ծուխի ծուկններուն պէս, վե՛ր, վե՛ր կը սլանայ մեր սիրտերէն: Անոր համար պէտք է որ անտեսուի այս յոյժ էական մասը մեր աղօթքներուն. — Այսինքն՝ թէ անոնք չըլլան միայն աղօթք, աղաչանք, հայցում և խնդիրք. շարունակ ուղել և ուղել: Պարտինք նաեւ մեր հայցումներէն առաջ բաղձալ Անոր անուան սրբութիւնն, Անոր Թագաւորութեան զայլը, կամքին կատարումը. ասոնցմէ ետքը ակնարկ մը նետել այն բարիքներուն վրայ զորս Աստուծոյ ընդունած ենք, ու յետոյ երախտապարտ զգացումներ բարձրացնելով փառաբանել զԱյն որ մեր «Հայրն» է, որ յարաբուզի աղբիւր է բարիքներու, որ Աստուածն է փառաց. ահա այս է Փառաբանութիւնը, ճշմարիտ աղօթքի ոգին:

Նաեւ այս փառքին, Աստուծոյ փառ-

քին մէջ է յոյսը մեր փառքին ու փառաւորումին: Ո՞վ է ան որ կրնայ ըսել թէ աշխարհի բոլոր փառքերուն և պերճանքններուն մէջ գտած է ճշմարիտ յագեցումը իր փառաւանջիկ բաղձանքներուն: Մեր սիրտը յաւէտ անկուշտ է և պիտի մնայ աշխարհի ստուեր-հաճոյքներէն ու փուճ փառքերէն. յաւիտենական փառք մը կը բռնկի հոն, անկէզ մօրենիին պէս, որ կ'այրի ու կ'այրի՝ բայց չհատնիր բնաւ: Ուրեմն, ի՞նչ բան պիտի յագեցնէ մեր այս փառքը, ի՞նչ բան պիտի կշտացնէ մեր այս կարօտը՝ եթէ ոչ երկնաւոր փառքը, Աստուծոյ փառքը: Յիսուս կ'ըսէ. «Ինծի տուած փառքդ անոնց տուի»: Ասով կը թելադրէ թէ քրիստոնեան պէտք է որ սիրտ տայ երկրաւոր փառքերու, պէտք է որ նուիրուի երկրաւոր վայելքներու: Սակայն, այս չի նշանակել թէ քրիստոնեան պէտք է միշտ տառապի աշխարհի վրայ, ո՛չ խնդութիւն վայելէ և ո՛չ հաճոյք. բնաւ երբեք. հապա կը նշանակէ թէ ան իր գոհացումը մի միայն անոնց մէջ չփնտէ, մի միայն անոնց սիրտ չտայ: Որովհետեւ, քրիստոնեային, ճշմարիտ հաւատացեալին ամէն ինչը սուրբ է — նիստ ու կացը, ելքն ու մուտքը, հաճոյքներն ու խնդութիւնները: Եւ այդ վայելքներն ու երանութիւնները կրնան նոյնիսկ համարուիլ մէկ ստուերապատկերը վերին վայելքներուն և երկնաւոր երանութեանց: Ուստի, պէտք է որ քրիստոնեան իր ապագայ փառքին ազամանդ յոյսը փոխէ ներկայի ապակիի կտորներուն հետ: Այս յոյսն է այն մեծագին մարգարիտը, զոր երբ իմաստուն վաճառականը գտաւ, զնաց ծախեց իր բոլոր ինչքը և իր բոլոր հարստութեան գնով գնեց զայն: Քրիստոնեան պէտք է ունենայ այս հոգեւոր իմաստութիւնը:

Հետեւաբար, ո՞վ Քրիստոնեայ եղբայր, երբ կ'աղօթես Աստուծոյ փառքին համար և կը խոստովանիս թէ Անորն է փառքը, հոգեկան աչքերուդ առջև կը պարզուի այս պատկերը, մինչև իսկ տարտամօրէն, որովհետեւ, աչքերդ երկրաւոր բիծերով աղտոտած՝ թերեւ տկարատես ըլլան: Ահա այդ հեռապատկերն է որ ամպի ու կրակի սիւնդ պիտի ըլլայ այս կեանքի անապատին մէջ: Երկնաւոր փառքը, ի՞նչպէս բացատրել զայն, ի՞նչպէս պատկերացնել զայն մեր

յաճախ թեւատուած երեւակայութեանց առջեւ. երեւակայութեանց՝ որոնց համար շատ անգամ անկարելի է սաւառնիլ մինչև անոր անհունութիւններուն սահմանները: Բայց նորէն Աստուծոյ փառքին համար երգած մեր Փառաբանութեան մէջ կը համտեսենք երկնաւոր փառքը և կը ծրարենք մեր ապագայ փառաց յոյսը: Երբ կը վերառաքենք Ս. Ոսկերեքանի օրհնածայն փառաբանութիւնը — «Փա՛ռք քեզ Աստուած, փա՛ռք քեզ յաղագս ամենայնի, Տէր, փա՛ռք քեզ», այն ատեն կը զգանք թէ զԱստուած փառաբանելու հետ Անոր փառաց փառաւիհը ըլլալու մեծ կոչումն ալ ունինք:

Ահա այսօրինակ հոգեգրաւ և սրտապնդիչ ներշնչումներ կ'արթնցնէ մեր մէջ այս արքայութեան, զօրութեան և փառքի փառաբանական հայցուածքը: Կը զգանք թէ Աստուծոյ Թագաւորութեան կը վերաբերինք և պէտք ենք անոր Օրէնքներուն համաձայն կեանք վարել. կը հաւատանք՝ թէ Աստուծոյ զօրութեամբ կ'ապրինք աշխարհի վրայ և կ'ազատուինք չարէն. վերջապէս, կը ջանանք Անոր փառքին համար ապրիլ, մեր սիրտին ու միտքին բոլոր կարողութիւններով, մեր ինչքերով, մեր հարստութիւններով, դիրքով և համբաւով, մեր տենչերով ու տիրացումներով, այսինքն՝ մեր բոլոր հոգիով:

Բայց այս չինիլ բոլոր զգացումներուն հետ ունինք նաև այն գիտակցութիւնը՝ թէ Աստուծոյ Թագաւորութիւնը, Զօրութիւնը և Փառքը յաւիտենական են: Քանի որ Աստուած ինքը յաւիտենական է, բնականաբար Անոր Թագաւորութիւնը, Զօրութիւնը և Փառքն ալ պէտք է որ յաւիտենական ըլլան. յաւիտենական Աստուծոյ մէջ ժամանակաւոր ստորոգելիքներ հակասական պիտի ըլլային: Եսայիի կանխածայնած Մանուկին, որուն «ունն է իշխանութիւնը», անուն տրուած է նաև «Յաւիտենական Հայր»: Որովհետեւ, այն Աստուած — Մանուկը պէտք էր յաւիտենական ըլլար: Հոս է ահա մեր յոյսերուն անսպասութեան զաղտնիքը. մեր յոյսերը, որոնցմէ զուրկ ապրիլը անկարելի է մեր յարաբարձ հոգիներուն համար: Մեր երկնաւոր Հայրը մեր Յաւիտենական Հայրն է. յաւիտեան կը վայելենք Անոր խնամքներն ու հոգածութիւնները. յաւիտեան կը շնորհէ մեզ

իր անհատնում բարիքները. յաւիտենական շնորհներով կը լիացնէ մեր աղքատութիւնն ու կը պծնէ մեր թշուառութիւնը: Մինչդեռ մեր երկրաւոր հայրերը ժամանակաւորապէս կրնան խնամիլ մեզ և առժամանակեայ է անոնց գուրգուրանքն ու հոգածութիւնը:

Ահա այս յաւիտենականութեան մէջ է նաև մեր յոյսը յաւիտենական կեանքի համար: Ինչպէս որ Աստուծոյ իշխանութիւնը յաւիտենական է, այնպէս ալ յաւիտեան պիտի իշխեն իր սուրբերը, Իրեն հետ. այս է յաւիտենական կեանքը: Կեանքի, աճեցուն, լիառատ կեանքի կարօտը ունինք մենք: Մեր սէրերը, զգացումները, բաղձանքները քիչով չեն գոհանար: Երկրաւոր կեանքը, իր կարճ օրերու ընթացքովը, չի գոհացներ զմեզ: Յաւիտենականութիւն մը միայն կրնայ պսակել մեր հոգիներուն արժարժուն տենչանքները: Ինչպէս որ յաւիտենական են Աստուած և Անոր ստորոգելիները, նոյնպէս ալ Աստուած յաւիտենականութեան զրոյժ մը զրած է մեր հոգիներուն վրայ. և այդ իսկ պատճառաւ՝ օրուան մը, երազի մը, վաղանցիկ ստուերի մը, արագաշարժ կկոցի մը տպաւորութիւնը կը թողու կեանքը մեր վրայ: Հոգիին յաւիտենականութեան համար ունեցած բաղձանքները, անմահութեան բաղձանքը ուրանալ՝ իր ցանկութեանց հոսանքներէն զլիսու պտոյտ ունեցող ինկած մարդոց և պիերելի հնարքն է: Այդ սուտ հնարքով, այդ փուճ խօսքերով գոնէ լուցնել կ'ուզեն խիղճին բողբոջը, ներքին ձայնը: Բայց, սխալ, սխալ է այդ ուրացումը և աւերիչ. կործանարար է այդ լայն ճամբան ու ընդարձակ դուռը, որ կորստեան կ'առաջնորդէ: Յաւիտեան պիտի ապրի հոգին, պիտի գոհացուն անոր փափաքները, և պիտի հրճուի յաւիտենական վայելքներով: Եթէ վերցնենք այս հաւատքը, այս խոր համոզումը՝ ո՞ր մարտիրոսը պիտի ուզէր իր արիւնը թափել իր կրօնքին համար, ո՞ր աշխարհաւրացը սիրով պիտի փափաքէր թողուլ ամէն բան և խաչը ուսը առած հետեիլ Փրկչին. ո՞ր հաւատացեալը պիտի կամենար մերկանալ իր հարստութենէն, փառքէն ու վայելքներէն: Յիսուս անգամ, եթէ չըլլար յաւիտենական կեանքը և հոգիները յաւիտենապէս շահելու միջոցը՝ յօժարաբար պիտի տանէ՞ր Խաչին տառա-

պանքները. — ոչ երբեք: Ուրեմն, մի աշխարհամուտներ, մի, մի՛ ջանաք ուրանալ այս մեծ ճշմարտութիւնը. արեւ միայն կոյրերուն համար լոյս չունի: Այո՛, առանց այս յոյսին, հոգիի անմահութեան ակընկալութեան, յաւիտենական կեանքի այս հանելուկը չի լուծուիր:

Ուրեմն, Աստուծոյ յաւիտենական Թագաւորութիւնը, Զօրութիւնը և Փառքը մեր հոգիներուն համար ալ կ'երաշխաւորեն յաւիտենական կեանք ու երանութիւն. երկինք մը՝ լի վայելքներով, աշխարհ մը՝ լի հաճոյքներով, և այս բոլորը՝ յաւիտենական... Այո՛, պիտի չգայ օր մը երբ Աստուած մերկանայ իր Թագաւորութենէն, Զօրութենէն և Փառքէն. նոյնպէս ալ պիտի չգայ օր մը երբ մեր հոգին մերկանայ յաւիտենականութեան յոյսէն — երկնաւոր կեանքի ակնկալութենէն:

Ամէն կնիքով կը կնքենք այս փառաւոր Փառաբանութիւնը, ինչպէս նաև Տէրունական Աղօթքը: Ամէնը հաստատել է, Այո՛, ըսել է, թող ըլլայ՝ ըսել է, ճշգրտուն է, ստեղծագործութեան «եղիցի»-ին չափ վսեմ: «Ամէն»ը ինքնին հայցուած մըն է՝ եթէ բոլոր հոգիով արտաբերուի. ինքնին աղօթք մը: Եւ արդէն պարզասիրտ ուսմիկը, օր իր զգացումները չի կրնար բառերով բացատրել, չի կրնար խօսքերով արտայայտել իր հոգիին բաղձանքները, և «անբարբառ հառաչանքներով» միայն կ'աղօթէ, ինչով կը յայտնէ իր ներքինը՝ եթէ ոչ սրտաբուխ «Ամէն»ով մը մասնակցելով Եկեղեցիին և Զերմեռանդ հաւատացեալներուն հոգեկից աղօթքներուն: Ասկէ զատ ինչ զիւրին, պատկերոտ և իմաստալից բառ մը պիտի կրնար թարգման ըլլալ նոյնիսկ ամենէն ուսմիկ հոգիներուն:

Ուրեմն, Ս. Հոգին Աստուած թող այս «Ամէն»ը մեր սիրտերուն ներքին վերացման ճշմարիտ արտայայտութիւնը ընէ, սորվեցնելով մեզ աղօթել այս սուրբ ու վսեմ աղօթքը, կրկնելով այս հիանալի Փառաբանութիւնը, հաւատքի կատարեալ փոստնութեամբ:

Ահա այս կերպով, Փառաբանութեան այս ոսկի բառերով, կը վերջանայ Տէրունական այս գոհար Աղօթքը: Փառաբանութիւն մը, որ Մենդեան զիշերուան մէջ մանկացեալ Աստուծոյ մօտը շուրջ երգուած Փառաբանութեան ներդաշնակ մէկ արձագանգն է, և որ կը հնչէ դարերէ ի վեր: Այս Փառաբանութեան անուշ և հոգեգրաւ արձագանգին մէջ թշուառներ կը

սիրտուրբ, արցունքներ կը շողանան, ցաւեր կը բուժուին, վիշտեր կ'ամօքուին, սիրտեր կը ցնծան, հոգիներ կը հրճուին, մարդկութիւնը նորաստեղծ կը փայլի իրրեւ զարդարեալ հարս մը երկնաւոր Փեսային, Եկեղեցին կը պայծառանայ և կ'ընդարձակուի, և վերջապէս, Աստուած կ'ուրախանայ և գոհունակութեան վսեմ շեշտով մը կը գոչէ. — «Բարի է»:

Ուրեմն, Քրիստոնեայ եղբայրներ, կրկնենք Տէրունական պատուական Աղօթքը հոգիով ու ճշմարտութեամբ: Որովհետեւ, ան յարմարագոյն աղօթքն է երկինքի ներքեւ, ան ճշմարիտ թարգմանն է մեր հոգիներուն, իրական գոհաբերութիւնը առ Աստուած: Անոր անթերի ամբողջութենէն կը ծորին պաշտում և սէր առ Աստուած, ճշգրիտ գիտակցութիւն մեր պէտքերուն, և հոգեբուզի միմունջ փառաբանական: Թող սորվին և կրկնեն զայն մանուկներ, որովհետեւ անոնց թօթով լի գուններուն յարմար ու սիրտերնուն խօսող աղօթքն է այս: Թող սորվին ու կրկնեն զայն պատանիներ, որովհետեւ իրենց նորաշարժ զգացումներուն և կարօտներուն համապատասխան աղօթքն է այս: Թող սորվին ու կրկնեն զայն երիտասարդներ, որովհետեւ իրենց պէտքերը պարզուած պիտի գտնեն անոր մէջ: Թող միշտ կրկնեն զայն ծերեր, որովհետեւ իրենց ծերութեան մխիթարութեան ցուպն է այս: Թող սորվին զայն օրիորդներ, որովհետեւ իրենց զգայուն սիրտերուն շատ կը ներդաշնակի այս աղօթքը: Թող սորվին ու կրկնեն զայն մայրեր և հայրեր, որովհետեւ՝ իրենց որդեսէր սիրտերուն սնունդն է այս: Վերջապէս՝ ամէն ժամանակի, պարագայի, տարիքի, սեռի հասկացողութեան և դիրքի աղօթքն է այս, Աղօթքներու Աղօթքը, Տէրունական պատուական, նուիրական, գոհար Աղօթքը:

Իհնք ալ սորվինք ու կրկնենք զայն, Քրիստոնեայ եղբայրներ, միայն զգոյշ ըլլալով՝ թէ ինչ հոգիով կը կրկնենք զայն, ծառայելով մեր երկնաւոր Հօր Թագաւորութեան, Զօրութեան և Փառքին համար: Ըշմարիտ որդիներ ըլլանք Աստուծոյ, մեր երկնաւոր Հօր, փառակից՝ Որդւոյն, և առնօթ՝ Ս. Հոգւոյն. վերջապէս, օրհնեալ և փառաբանող Սուրբ Երրորդութեան, որուն վայել է թագաւորութիւն, և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս յաւիտենից. Ամէն:

ԳՐ. ՍՐԿ. Հ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

(Վերջ՝ 19)